

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

มรณยูติธรรม: ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต

โดย

พระครูใบฎีกาจินตศักดิ์ จิตตปุณฺโณ

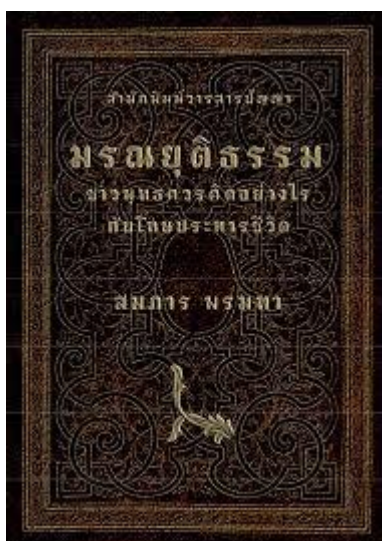
Phra Khru Baideeka Jintasak Chittapunno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: jintasak2010@gmail.com

Received February 19, 2021; Revised February 27, 2021; Accepted March 10, 2021

ผู้แต่ง: ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา

สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์วารสารปัญญา

ปีที่พิมพ์: 2554

จำนวนหน้า: ความหนา 234 หน้า จำนวน 5 บท

บทนำ

ศ.ดร. สมภาร พรมทา เป็นอาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์พิเศษประจำวิชาพระพุทธศาสนากับศาสตร์แห่งการใช้เหตุผล ของนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศ.ดร. สมภาร พรมทา เป็นนักวิชาการผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญทั้งทางด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา มีผลงานทางวิชาการจำนวนมาก ผู้วิจารณ์ได้มีโอกาสอ่านหนังสือเรื่อง “มรณยูติธรรม: ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต”

เป็นหนังสือในโครงการ “หนังสือไฟฟ้า” อันดับที่ 5 เผยแพร่ครั้งแรก เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2554 ขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ก ความหนา 234 หน้า จำนวน 5 บท เป็นหนังสือหนึ่งในหลายเรื่องที่น่าสนใจของ ศาสตราจารย์ ดร. สมภาร หนังสือเรื่องนี้ได้ปรับปรุงมาจากงานวิจัยของท่านในโครงการวิจัยเรื่อง “คุณค่าและการประเมินเกี่ยวกับชีวิตและสังคม : โทษประหารชีวิต”ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.2546 ที่ได้รับเรื่องมาจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จากการที่หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของต่างประเทศทักท้วงให้รัฐบาลไทยทบทวนโทษประหารชีวิต จึงเกิดงานวิจัยนี้ขึ้น เพื่อหาคำตอบว่า พระพุทธศาสนานิยามเถรวาทมองเรื่องโทษประหารชีวิตอย่างไร

หนังสือเรื่อง “มรณยูติธรรม: ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต” ประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท แยกเป็นประเด็นๆ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนี้

บทที่ 1 แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ได้ยกทฤษฎีที่ว่าด้วยการลงโทษผู้กระทำความผิด 2 แนวคิด คือ 1. แนวคิด “The Retribution Theory” แปลว่า “ทฤษฎีการแก้แค้น” หรือ “ทฤษฎีชดใช้ความผิด” และ 2. แนวคิด “The Deterrence Theory” แปลว่า “ทฤษฎีป้องปรามความผิด” พร้อมทั้งได้อธิบายถึงแนวคิดทั้งสองนี้ต่อโทษประหารชีวิตทั้งยกตัวอย่างประกอบ

บทที่ 2 อาชญากรรมตามทัศนะของพุทธศาสนา ศ.ดร. สมภาร ได้ยกตัวอย่างของคุลีมาลว่าเป็นอาชญากรชื่อดังสมัยพุทธกาล และแนวคิดเรื่องบุคคลสี่ประเภท ประกอบกับธรรมชาติของมนุษย์ กับ การกระทำความผิดว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งประการใดบ้าง เพื่อตอบปัญหาว่าพระพุทธศาสนามองเรื่องโทษประหารชีวิตอย่างไร ได้กล่าวถึงทัศนะของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาตะวันตกบาง คน ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ได้ยกชาดกเรื่องนกแขกเต้าสองตัวที่ได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ทำให้พวกมันมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันไปด้วย ศ.ดร. สมภาร พรหมทา กล่าวถึงโครงสร้างความคิดของมนุษย์มี 2 ตอน คือ ตัวความคิดและรากเหง้าของความคิด และกล่าวถึงเหตุปัจจัยของการกระทำความผิด เรื่องเสรีภาพกับความรับผิดชอบ

บทที่ 3 หลักอาชญาวิทยาในพุทธศาสนา ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ได้ตั้งประเด็นขึ้นมา 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 พระวินัยในฐานะต้นแบบความคิดทางอาชญาวิทยาของพุทธศาสนา และ ประเด็นที่ 2 ความแตกต่างระหว่างธรรมและวินัย ได้ยกมหาปริณิพพานสูตรมาเป็นตัวอย่าง และหลักความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

บทที่ 4 พุทธศาสนากับโทษประหารชีวิต ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ตั้งประเด็นว่าพระพุทธศาสนามีทัศนะอย่างไรกับโทษประหารชีวิต ยกกรณีพระเตมีย์กับทัศนะที่ว่าพระพุทธศาสนาไม่ยอมรับโทษประหารชีวิต จริยธรรมทางพระพุทธศาสนามี 2 ส่วน คือ จริยธรรมส่วนบุคคล กับ จริยธรรมสำหรับสังคม ท่านกล่าวถึงทัศนะขององค์ดาไลลามะซึ่งเป็นตัวแทนพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่ไม่สนับสนุนโทษประหารชีวิต นอกจากนี้ ยังได้ตั้งประเด็นอื่น ๆ อีก ได้แก่ ประเด็นเรื่อง

กรรมกับความยุติธรรม ประเด็นเรื่องกรรมกับความรุนแรง และประเด็นว่าอะไรคือความผิดที่สมควร แก่โทษประหารชีวิต

บทที่ 5 บทสรุป สรุปว่า ระบบยุติธรรมที่มนุษย์คิดขึ้นมาอาจมีได้หลายระบบ แต่ระบบของ พระพุทธศาสนาเน้นเรื่องความเที่ยงธรรม หรือ ความยุติธรรม หรือ ความถูกต้อง ในประเด็นต่าง ๆ เช่น อะไรคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ ลงโทษแล้วใครได้ประโยชน์ อะไรคือลำดับความสำคัญ ก่อนหลังในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษ ความเที่ยงธรรมหรือยุติธรรมที่พระพุทธศาสนา สอนนั้นยังเกี่ยวข้องกับควมมีเหตุผล หลักการที่ดีจะต้องเป็นหลักการที่สามารถอธิบายได้ มีเหตุผล การประหารชีวิตที่กระทำอย่างมีสติ มีปัญญา ไม่ใช่กระทำบนพื้นฐานของอารมณ์ความรู้สึกนั้น ไม่ใช่ ความรุนแรง ความตายนั้นพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสังขธรรมของชีวิตที่ธรรมดาที่สุด หลักธรรมที่ เหมาะสมคือเรื่องกฎแห่งกรรมและการให้อภัย

ประเด็นสำคัญในหนังสือเล่มนี้มีจำนวนมาก ผู้วิจารณ์มีทัศนะที่จะขอนำมาเสนอใน 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ชื่อเรื่อง มรณยุติธรรม: ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต ผู้เขียนขอ แยกเป็นคำสำคัญ 3 คำ คือ มรณยุติธรรม ชาวพุทธควรคิดอย่างไร และ โทษประหารชีวิต

คำว่า “มรณยุติธรรม” จากชื่อเรื่องชวนให้เกิดคำถามว่า อะไรเป็นมรณะ อะไรเป็นความ ยุติธรรม ยุติธรรมเมื่อแปลอย่างง่าย ๆ ได้ความว่า ยุติโดยธรรม หรือจบอย่างเป็นธรรม เมื่อมาประกอบ กับคำว่า มรณะ จึงแปลได้ว่า ความตายที่จบอย่างเป็นธรรม ความตายที่ว่านี้ใช้สำหรับใครบ้าง มีความ เป็นมาหรือมีความสำคัญอย่างไรในหนังสือเล่มนี้ และจะมีผลต่อใครบ้าง มีผลกระทบต่อผู้อ่านหรือไม่ ผู้อ่านจะได้ข้อมูลอะไร ต่อด้วยคำสำคัญอีกคำที่เป็นประโยคคำถามว่า “ชาวพุทธควรคิดอย่างไร” ชาว พุทธในที่นี้หมายถึงใครบ้าง ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนหรือพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แบ่งออกเป็น 2 นิภายหลัง คือ นิภายหลัง และนิภายหลังมหายาน หรือจะแยกออกเป็น บรรพชิต (นักบวช) และฆราวาส (ผู้ครองเรือน) ย่อมมีทัศนะที่แตกต่างกันออกไป แต่เป็นคำถามที่ชี้ถึง บทบาทหรือโลกทัศน์ของชาวพุทธโดยตรง เป็นคำถามเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบของทัศนะที่มีต่อคำ สำคัญคำสุดท้าย คือคำว่า “โทษประหารชีวิต” ใครคือผู้ที่ต้องประหารชีวิต ทำไมจึงต้องประหาร ประหารชีวิตแบบใด เมื่อใดจึงต้องประหารชีวิต การประหาร คือ การฆ่าให้ตาย ในขณะที่พระพุทธ ศาสนาถือว่า ศีล 5 ข้อที่ 1 คือ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ชาวพุทธจะยอมรับโทษประหารได้ หรือไม่ มีเหตุผลใดที่จะมาสนับสนุนหรือคัดค้านโทษประหารชีวิต ผู้อ่านหรือสังคมจะได้ประโยชน์ หรือไม่จากการมีหรือไม่มีโทษประหารชีวิตนี้ ดังที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้กล่าวไว้ในคำนำว่า ผลของ การศึกษาเรื่องนี้อาจมีผลต่อสังคมไทย โทษประหารชีวิตนี้มีความชอบธรรมหรือไม่ประการใด ทั้งหมด นี้คือ ประเด็นความน่าสนใจที่ได้จากชื่อเรื่องนี้ อันจะนำไปสู่การหาคำตอบจากหนังสือเล่มนี้

ประเด็นที่ 2 แนวคิดของความเมตตาหรือเมตตาธรรมกับโทษประหารชีวิต ในกรณีที่น่าก
 สิทธิมนุษยชนเรียกร้องให้ประเทศไทยยกเลิกโทษประหารชีวิตเพราะเป็นเมืองพุทธควรมีเมตตาและการ
 ให้อภัย ก่อนอื่นต้องพิจารณาเป็นเบื้องต้นว่าผู้ที่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิตกับผู้คัดค้านโทษประหาร
 ชีวิต มีหลักการแนวคิดเรื่องเมตตานี้อยู่บนฐานแนวคิดเดียวกันหรือไม่ เมตตาในทัศนะของชาวตะวันตก
 โดยเฉพาะคริสตศาสนิกชนนั้น เมตตา หมายถึง ความรัก ให้มีความรักในพระเจ้า รักเพื่อนมนุษย์ เป็น
 ความรักด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักเสียสละให้แก่กัน และยินดีเมื่อ
 ผู้อื่นได้ดี ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าเหมือนความรักของบุตรกับบิดา ความรักระหว่างเพื่อน
 มนุษย์ทั้งโลกให้เหมือนรักตัวเอง รักศัตรู คือ การให้อภัยและเสียสละ เป็นหลักการของสิทธิเสมอภาค
 คือ ทุกคนมีสิทธิได้รับความรักอย่างเสมอภาค ในขณะที่เมตตาในพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความ
 รัก ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขเช่นกัน การแผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งหลายเป็นสุขโดยทั่วกัน
 เมตตาจิต เป็นจิตที่ประกอบด้วยเมตตา พระพุทธศาสนาสอนให้รักแม้แต่ศัตรูเช่นเดียวกัน ดังที่
 พระพุทธเจ้าทรงมีความสม่ำเสมอกับสัตว์ทั้งปวง เท่ากับว่า ทรงรักพระเวทสัตว์เท่าเทียมกับพระราหู
 ด้วยเมตตาจิต แต่เมตตาของพระพุทธศาสนาเป็นหลักการของการกระทำ คือ ให้มีเมตตาต่อกันย่อม
 ได้รับผลคืออานิสงส์ตามหลักของกฎแห่งกรรม เมตตาเป็นหนึ่งในพรหมวิหาร สำหรับประเด็นเรื่องโทษ
 ประหารชีวิตนี้ ชาวพุทธมีทัศนะเรื่องการลงโทษหรือโทษประหารชีวิตอยู่บนหลักการของกฎแห่งกรรม
 และสามารถนำหลักคิดของพรหมวิหารข้ออุเบกขามาเป็นแนวคิด อุเบกขาเป็นความเที่ยงตรง ไม่เอน
 เอียง พิจารณาถึงกรรมที่เขาได้กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก้เหตุที่ตนเองเป็น
 ผู้กระทำไว้ตามกฎแห่งกรรม แล้วให้สงบใจวางเฉย เขาต้องรับผิดชอบผลการกระทำของตนเอง สมดัง
 พุทธพจน์ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม เราทำกรรมใดไว้ ไม่ว่าจะป็นกรรมดีหรือ
 อกรรมชั่วก็ตาม ต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

ชาวพุทธต้องตั้งหลักคิดว่า เมตตากับหลักกรรมมีอะไรที่สอดคล้องกัน มีส่วนใดที่แตกต่างกัน
 ชาวตะวันตกมีทัศนะของความเมตตาอยู่บนหลักการของสิทธิเสมอภาค แต่ชาวพุทธมีทัศนะเรื่อง
 เมตตาอยู่บนหลักการของกฎแห่งกรรม ฉะนั้น การลงโทษหรือโทษประหารชีวิตสำหรับชาวพุทธก็อยู่บน
 หลักการของกฎแห่งกรรม เมื่อมีหลักการที่ไม่เหมือนกันหรือคิดกันด้วยหลักการคนละชุดกัน จึงไม่
 น่าจะนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้น จึงต้องหันกลับไปวิเคราะห์ก่อนว่า ผู้ที่เรียกร้องให้ยกเลิกโทษ
 ประหารชีวิตนี้มีทัศนะอยู่บนหลักการของศาสนาใด ถ้าเป็นแนวคิดของชาวพุทธควรจะเป็นอย่างไรนั้น
 ต้องดูที่รากเหง้าหรือวิถีชีวิตตามแนววิถีพุทธที่สาวไปถึงหลักการ อันเป็นต้นตอของเราชาวพุทธ ซึ่ง
 รากเหง้าของแนวคิดชาวพุทธ คือ กิเลสที่มาควบคุมการกระทำดังที่ปรากฏในบทที่ 2 ที่ผู้กระทำต้อง
 เป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตนเองทั้งดีและชั่วตามกฎแห่งกรรม

ประเด็นที่ 3 ประเด็นเรื่องเสรีภาพกับความรับผิดชอบ เสรีภาพหรือความเสมอภาคของ
 ชาวพุทธมีหรือไม่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา กล่าวไว้ในบทที่ 4 ว่า นักปรัชญาบางคนเชื่อว่า มนุษย์นั้นมี

เสรีภาพเต็มที่ เสรีภาพมี 2 อย่าง คือ เสรีภาพทางกายภาพ และเสรีภาพทางจิตใจ พระพุทธศาสนายอมรับว่ามนุษย์มีเสรีภาพทางจิตใจอย่างเต็มที่ ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่ามนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพทางจิตใจอยากคิดอย่างไรก็ได้ แม้กระทั่งการคิดให้ร้ายทำลายกัน เพียงแต่พระพุทธศาสนากลับสอนให้ไม่ให้คิดเช่นนั้น เพราะเป็นความชั่วทางใจ คือ มโนทุจริต ในกุศลกรรมบถ 10 และความคิดนี้เป็นกรรมที่ให้ผลทั้งด้านที่ดีและไม่ดีมากกว่าการกระทำทางกายและการกระทำทางวาจาเสียอีก ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะเลือกใช้เสรีภาพทางจิตใจนี้ในด้านใด เพื่อให้เกิดผลดีกับตัวเองหรือจะเป็นผลเสีย ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ก่อทุกข์ภัยให้แก่ตนเองได้ เป็นเสรีภาพในการเลือก และต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกนั้น เสรีภาพเป็นฐานแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน เป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ไม่มีใครบังคับบัญชาได้ คือ มนุษย์ควรเป็นคนกำหนดหรือควบคุมชะตากรรมของตนเอง แนวคิดเหล่านี้มีต้นกำเนิดมาจากทัศนะทางศาสนาทั้ง ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามและฮินดู มนุษย์มีเสรีภาพ มีอิสรภาพ แต่ต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยเฉพาะกฎหมาย กฎศีลธรรม บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงออก และยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นด้วย

นอกจากนี้ นักอาชญาวิทยา ชื่อ ซีซาร์ แบ็คคาเรีย (ค.ศ.1738-1994) ผู้เสนอหลัก “เจตจำนงเสรี” Free Will ที่เชื่อว่า เจตจำนงเสรีเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์มีเหตุผลในการมุ่งแสวงหาเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดและในการตัดสินใจ เลือกกระทำหรืองดเว้นพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อประโยชน์หรือผลเสียจากการกระทำนั้นเป็นการยืนยันว่ามนุษย์มีเสรีภาพในการเลือก ยกเว้นผู้ที่มีความบกพร่อง อาทิ มีสติปัญญาอ่อน หรือเป็นเด็กไม่รู้เรื่องสา เป็นต้น กฎหมายอาญาจึงได้ยกเว้นโทษสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็น เด็กอายุไม่เกิน 7 ปี ผู้ที่ทำตามคำสั่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ที่ป้องกันตัวอย่างสุดวิสัย และผู้ที่ไม่สามารถบังคับตัวเองได้เพราะจิตบกพร่อง เป็นโรคจิต เสรีภาพในความหมายทั่วไป คือ เสรีภาพเป็นอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีสิ่งใดหรือใครมาใช้อำนาจเหนือกว่า หรือคอยควบคุมบงการ หรือเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น เป็นการตัดสินใจด้วยตนเองที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด อย่างเป็นอิสระ คือ เป็นอิสระของการกระทำของบุคคลแต่ต้องไม่ขัดกับกฎหมาย

ประเด็นที่ 4 หลักการของแนวคิดพระพุทธศาสนากับโทษประหารชีวิต ประเด็นที่สำคัญที่สุดของหนังสือเล่มนี้อยู่ในบทที่ 4 คือ ประเด็นเรื่องพระพุทธศาสนากับโทษประหารชีวิต โทษประหารชีวิตในพระพุทธศาสนาอยู่บนหลักการของการชดใช้กรรมตามหลักกฎแห่งกรรม ในขณะที่ชาวตะวันตกมีแนวคิดเรื่องโทษประหารชีวิตนี้อยู่บนหลักการของสิทธิเสมอภาคจึงคิดว่าไม่ควรมีโทษประหารชีวิต ซึ่งประชากรส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดมีแนวคิดอยู่บนหลักการของสิทธิเสมอภาค พฤติกรรม การแสดงออก หรือการกระทำทั้งหลายย่อมต้องให้หลักการนี้เช่นกัน เมื่อคิดว่าทุกคนมีสิทธิเสมอภาค ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน การที่จะประพาดิตนลงลงละเมิดผู้อื่น หรือกระทำความผิดจนถึงขั้นต้องประหารชีวิตนั้นย่อมไม่อาจจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย ฉะนั้น ประเทศที่ไม่มีโทษประหารชีวิต จึงไม่มีใครกระทำความผิด

ร้ายแรง ในขณะที่ประเทศที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่กลับยังมีผู้ที่ละเมิดกฎหมายกระทำความผิดให้ถึงขั้นต้องประหารชีวิตได้ปรากฏให้เห็นอยู่ในทุกวันนี้ ชาวพุทธจึงอธิบายได้ด้วยกฎแห่งกรรมที่จะต้องชดใช้การกระทำผิดนั้นๆ ดังภาษิตว่า “บุคคลหวานพีชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำกรรมดีย่อมได้ดี ทำกรรมชั่วย่อมได้ชั่ว หวานพีชลงไปแล้ว ก็จะต้องเสวยผลของมัน” ซึ่งหลักกฎแห่งกรรมนี้สอดคล้องกับทฤษฎีชดใช้ความผิดที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา กล่าวไว้ในบทที่ 2

ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้ตั้งประเด็นหาจุดอ่อนจุดแข็งของทฤษฎีชดใช้ความผิดซึ่งมีจุดอ่อนในประเด็นคำถามว่า การลงโทษประหารชีวิตเป็นปัญหาเรื่องการตอบแทนความชั่วร้ายด้วยความชั่วร้ายหรือไม่ เพราะพระพุทธศาสนามีศีล 5 และมีคำสอนที่ว่าเวรไม่สามารถระงับได้ด้วยการจองเวร แต่ระงับได้ด้วยการไม่ก่อเวร การล้างสิ่งสกปรกต้องใช้ น้ำสะอาดล้าง การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการใช้เวรตอบโต้เวรหรือไม่ ในพระไตรปิฎกมีข้อความว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดอาจเป็นไปได้ 2 อย่าง คือ เป็นเวรก็ได้ ไม่เป็นเวรก็ได้ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ในการลงโทษ ศ.ดร. สมภาร พรมทา กล่าวไว้ในบทที่ 3 ว่า ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ การลงโทษ แม้พิจารณาจากภายนอกว่าเป็นการก่อเวร (ใช้ความรุนแรง) แต่ถ้าหากว่าการลงโทษนั้นกระทำโดยคนดีมีศีลธรรมและจุดมุ่งหมายของการลงโทษนั้นก็เพื่อให้ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นได้รับบทเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเอง เป็นการลงโทษบนพื้นฐานของปัญญา แต่ถ้าการกระทำความผิดนั้นรุนแรงมากเกินอำนาจของเมตตาและปรารภนาดี การลงโทษก็ถือว่าเป็นการสั่งสอนอย่างหนึ่งเช่นกัน ข้อดีของทฤษฎีชดใช้ความผิดที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้กล่าวถึงเรื่อง “สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรม” โดยได้ยกข่าวเรื่องเด็กหญิงวัย 6 ขวบถูกฆาตกร ช่มชู้แล้วฆ่าใคร่ควรได้รับการพิจารณา ผู้ตายหรือฆาตกร เด็กที่ถูกฆาตตายควรได้รับก่อน และฆาตกรก็มีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมด้วยแต่ต้องไม่เท่ากันกับผู้ตาย มีเหตุผลมาอธิบายได้อย่างชัดเจนและเคารพในคุณค่าชีวิตมนุษย์

ผู้วิจารณ์พยายามมองหาความบกพร่องของหนังสือเล่มนี้ ตามที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้เขียนไว้ในคำนำว่าให้อ่านอย่างพยายามตั้งแง่จับผิดให้ได้มากที่สุด พอจะหาจุดอ่อนบางประการของหนังสือเล่มนี้ได้ว่ายังมีจุดที่น่าจะเพิ่มเติมข้อมูลในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ครบถ้วนเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นอีก อาทิ ในประเด็นเรื่องของความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้ยกขาดกเรื่องเตมียชาดกมาแสดง ซึ่งผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า การจะทำให้คนกลัวต่อการกระทำบาปในพระพุทธศาสนา ต้องแสดงให้เห็นกลัวกว่านี้อีก เช่น การบรรยายถึงลักษณะการลงโทษที่เป็นตัวอย่างให้ชัดเจนดังปรากฏในเทวทูตสูตร ได้อธิบายการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการใช้แสหรือหวายเสียน ตีด้วยไม้พลอง ตัดมือ ตัดเท้า ตัดใบหู ตัดจมูก วางก้อนเหล็กแดงบนศีรษะ ถลกหนังศีรษะแล้วขีดให้ขาว เอาไฟยัดปากจนเลือดไหล เอาผ้าพันตัวราดน้ำมันแล้วจุดไฟเผา พันมือแล้วจุดไฟต่างคบ ถลกหนังตั้งแต่คอถึงข้อเท้าให้ลูกเดินเหยียบหนังจนล้มลง ถลกหนังตั้งแต่คอถึงบั้นเอวทำให้มองดูเหมือนงูผ้าคากรอง สวมปลอกเหล็กที่ข้อศอกและเข่าแล้วเสียบหลาวทั้ง 5 ทิศ เอาไฟเผา ใช้

เบ็ดเกี่ยวหนัง เนื้อ เอ็นออกมา เชื้อเนื้อออกเป็นแฉ่ง ๆ เหมือนเหรียญกษาปณ์ เนื้อหนัง เนื้อ เอ็น ออกเหลือไว้แต่กระดูก ใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกัน เสียบให้ติดดินแล้วจับหมุน ทบกระดูกให้แหลก แล้วถลกหนังออกเหลือไว้แต่กองเนื้อเหมือนตังใบไม้ รดตัวด้วยน้ำมันที่กำลังเดือดพล่าน ให้สุนัขกัดกิน จนเหลือแต่กระดูก ให้นอนบนหลาวทั้งเป็นจนถึงตัดศีรษะ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงสภาพในนรกไว้อย่า น่ากลัวอีกว่า นายนิรบาลลงกรรมกรรม คือ ตอกตะปูเหล็กร้อนแดงที่มือ เท้า และกลางอก ต่อมานาย นิรบาลใช้ขวานถาก จับห้อยหัวเอาเม็ดเชือก จับเทียมรถแล่นกลับไปกลับมาบนพื้นดินอันร้อนลุกเป็น ไฟ บังคับให้ขึ้นลงภูเขาถ่านเพลิงลูกใหญ่ที่ไฟลุกโชน จับห้อยหัวลงทุ้มลงไปต้มในโลหกุมภีที่ร้อนลุกเป็น ไฟ เดือดจนตัวพอง แล้วทุ้มลงในมหานรกที่มีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็กมีพื้นเป็นเหล็กที่ ลุกเป็นไฟ ไฟไหม้ตัวจนมอดไหม้เป็นควันแล้วกลับเป็นมาทรมานแบบเดิมอีก พระสูตรนี้ยังได้อธิบาย รายละเอียดความน่ากลัวในนรกอีกมาก ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกกลัวการลงโทษผู้กระทำความผิดขึ้นมาได้จนไม่ กล้ากระทำความผิด แต่จะต้องมีความเชื่อในด้านนี้ด้วย หากว่าไม่มีความเชื่อด้านนี้ย่อมทำให้ไม่มีความ ละอายและเกรงกลัวต่อบาปเหมือนดังเช่นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกล่าวว่าการตกนรกจนไม่กล้าแม้กระทำการได้ เสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเกิดความกลัวจากการที่ได้ประสบการณ์จากการตก นรกมาในอดีตชาติ ผู้อ่านจะได้เกิดจินตนาการถึงสภาพความน่ากลัวของบทลงโทษทั้งชาติปัจจุบันและ ในชาติหลังความตาย จนไม่กล้ากระทำความผิด

ทางด้านกฎหมายหรืออาญาวิทยานั้น ในประเด็นการกระทำผิดเพื่อป้องกันตัวก็ยังยังสามารถ นำข้อมูลกรณีตัวอย่างในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มาแสดงเป็นตัวอย่างได้อีก อาทิ กรณีของพระ กุณฑลเกสิเถรี เมื่อยังไม่ได้บวช ถูกโจรสามีลวงไปฆ่าเพื่อปล้นทรัพย์ นางจึงได้ใช้อุบายฝากโจรสามีตก เหวตายเป็นการป้องกันตัวเอง ถ้านำมาเทียบกับกฎหมายในปัจจุบันแล้ว ก็สามารถแก้ต่างคดีให้ พ้นผิดได้ เพราะเป็นการป้องกันตัวอย่างสุจริตแล้ว หากไม่กระทำเช่นนี้ ตัวเองก็จะเป็นผู้ได้รับ อันตรายถึงแก่ชีวิต และโจรสามินั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้ที่เนรคุณต่อนาง เพราะนางเป็นผู้ที่ช่วยโจรสามีให้รอด จากโทษประหารมาก่อน สำหรับในประเทศไทยในสมัยโบราณ ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็มีบทลงโทษที่ น่ากลัวเช่นกัน อาทิ การเป็นขู้ กฎหมายมีบทลงโทษ คือ ให้ตระลาการส่งชายขู้และภรรยาให้สามีนำไป พันหรือแทงให้ตาย แต่ถ้าสามีกลัวจะเป็นเวรกรรมไม่กล้าฆ่าก็สามารถปรับไหมชายขู้และภรรยาได้ โดย มีอัตราค่าไถ่โทษตามลักษณะการลงโทษ ได้แก่ หักดอกมะบาแดง 2 หู เฉลวปะหน้า ทุ้งร่างแห โกง ตะแคง แก้ง สักแก้ม ถ้าเป็นโจรผู้ร้าย ที่มีความผิดไม่ถึงขั้นประหารชีวิต ก็มีสิทธิไถ่โทษ มีอัตราค่าไถ่ โทษตามลักษณะการลงโทษ ได้แก่ เชี่ยนด้วยหวายหรือลวดหนึ่ง สักอก ตัดนิ้ว สักแก้มสักหน้า ตัดมือ และตัดข้อมือ เป็นต้น ถ้าเป็นเจ้ากระทำความผิดอุกฉกรรจ์ ก็จะได้รับพระราชอาญาขั้นประหารชีวิตได้ เจ้าพนักงานจะมัดมือและเท้านักโทษ ห่อหุ้มด้วยผ้าขาว วางลงบนเสื่อหรือพรมหนา ๆ แล้วใช้ท่อนไม้ จันทน์ทุบศีรษะและลำตัว จนสิ้นพระชนม์ ดังเช่น ในสมัยรัชกาลที่ 3 พระองค์เจ้ากรมหลวงรักษนเร ศฤงคารสำเร็จโทษด้วยวิธีนี้ จากความผิดติดกบฏ

จากจุดอ่อนในประเด็นของความครบถ้วนของข้อมูลบางประการนี้ ในขณะเดียวกันก็กลับกลายเป็นจุดแข็งของหนังสือเรื่องนี้ กล่าวคือ หนังสือเรื่องนี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้จากการติดตามอ่านไปโดยตลอดทั้งเล่ม ดังกรณีของความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปนี้ได้ เมื่อผู้อ่านอ่านจนเกิดจินตนาการตามแล้วจะทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า น่าจะเพิ่มเติมเรื่องราวในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้อีกเพื่อให้ประเด็นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้อ่านคนอื่น ๆ อาจจะมีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไป ชวนให้คิด ไม่เฉพาะแต่ในประเด็นนี้ เพราะในหนังสือเรื่องนี้ มีประเด็นหรือกรณีศึกษาหลากหลายประเด็น เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบผู้อ่านจะได้รับทราบข้อมูลทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดของนักปรัชญาหลายท่านหลายแนวคิด นี่เป็นจุดแข็งที่น่าสนใจของหนังสือเรื่องนี้ในมุมมองของผู้วิจารณ์

นอกจากนี้ สำหรับคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือเล่มนี้นั้น ขอแยกออกเป็นประโยชน์ในมุมมองชาวพุทธ ในมุมมองนักวิชาการ และในมุมมองของประชาชนทั่วไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือเล่มนี้เลยเห็นได้จากชื่อเรื่อง ที่ได้ตั้งคำถามไว้กับชาวพุทธว่าควรคิดอย่างไรเกี่ยวกับกรณีโทษประหารชีวิต ชาวพุทธจะได้รับแนวทางในการคิดพิจารณาซึ่งอาจจะเป็นคำตอบได้สำหรับกรณีเรื่องโทษประหารชีวิตในประเทศไทยนี้ โดยใช้คำสอนที่สำคัญทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลักการที่สำคัญ คือ หลักกฎแห่งกรรม เมื่อใครกระทำความผิดก็ต้องได้รับสิ่งนั้นตอบแทน หากเชื่อเช่นนี้ก็ย่อมใช้เสรีภาพในการเลือกจะเลือกรับผลที่ดีหรือผลที่ไม่ดีด้วยปัญญาของตนเองมาใช้พิจารณาในการตัดสินใจ และประการที่สำคัญหนังสือเล่มนี้ ได้ชี้ให้เห็นหลักธรรมที่นำมาใช้พิจารณา คือ หิริโอตตปปะหรือความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป ดังที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้ยกเตมียชาดกมาแสดง ผู้วิจารณ์เชื่อว่า ชาวพุทธที่อ่านหนังสือเรื่องนี้แล้วจะสามารถทำความเข้าใจได้โดยง่ายขึ้น ส่วนประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้ในมุมมองนักวิชาการนั้นจะเห็นได้ตั้งแต่ในส่วนคำนำแล้วว่า หนังสือเล่มนี้ได้นำข้อมูลคัดมาจากการวิจัย และได้นำไปเสนอในการประชุมสัมมนาของนักวิชาการและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต ซึ่งนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกันมาก โดยจับสาระ 2 ประการ คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเมตตาและการให้อภัย แต่การลงโทษประหารชีวิตเป็นลักษณะของการไม่เมตตาและไม่อภัย จึงดูไม่เหมือนพระพุทธศาสนาจะมีความขัดแย้งในตัวเอง ซึ่งจะได้คำตอบจากหนังสือเล่มนี้ที่ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้ค้นหาข้อมูลในพระไตรปิฎก เพื่อนำมาอธิบายความเกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต จนได้ข้อสรุปว่า “สังคมเรายังเห็นประโยชน์ของการคงโทษประหารชีวิตเอาไว้มากกว่าการยกเลิก” ศ.ดร. สมภาร พรมทา เชื่อว่า ถ้าจะต้องตอบผู้ที่รณรงค์ให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตนี้ก็สามารถใช้สาระสำคัญในหนังสือเล่มนี้ไปตอบคำถามนี้ได้เช่นกัน และในส่วนประโยชน์สำหรับชาวบ้านทั่วไปทั้งที่เป็นชาวพุทธหรือไม่ได้เป็นชาวพุทธ ชาวบ้านทุกคนในฐานะประชากรของประเทศไทยจะได้รับรู้ว่าการประเทศของตนยังมีโทษประหารชีวิตที่จะเป็นบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดด้วยการละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นอย่างร้ายแรง ตัวเองก็ต้องได้รับผลตอบแทนด้วย เมื่อได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้แล้วย่อมจะพิจารณาได้ว่า ควรประพาศิตัวให้ถูกต้องไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองที่เป็นกฎ กติกา สำหรับคน

หมู่ใหญ่ทั่วประเทศ เมื่อเกรงกลัวต่อพลังโทษย่อมไม่กล้ากระทำความผิด เมื่อไม่กระทำความผิดกฎหมายก็เป็นแค่เอกสาร ไม่ต้องนำมาใช้งานจริง ๆ นั่นคือ การประหารชีวิตหรือบทลงโทษก็มีไว้สำหรับการป้องกันหรือห้ามปรามไม่ให้เกิดการกระทำความผิด

ผู้วิจารณ์สรุปได้ว่า ประเด็นคำถามจากข้อเรื่องที่ว่าชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต ชาวพุทธมีหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ต้องยึดไว้เป็นแนวคิด คือ หลักกฎแห่งกรรม ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่าการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำดีหรือไม่ดีย่อมต้องมีเหตุปัจจัย ฉะนั้นจึงมีความเห็นด้วยกับ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ว่ายังควรมีโทษประหารชีวิตอยู่ เมื่อมีการกระทำความผิดก็ต้องมีความรับผิดชอบในผลการกระทำนั้นของตนเพราะทุกคนมีเสรีภาพสามารถเลือกที่จะตัดสินใจกระทำหรือดำเนินการใด ๆ ด้วยตนเอง เมื่อกระทำดี ตามหลักกฎแห่งกรรม คือ การได้รับผลดีตอบแทน ความเมตตาเป็นผลตอบแทนด้านดี แต่เมื่อกระทำความผิด ก็ต้องชดใช้ผลการกระทำผิดนั้น คือ การถูกลงโทษให้ต้องชดใช้ความผิด ดังนั้น เมื่อต้องตอบคำถามว่า ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต ขอให้พิจารณาให้รอบคอบถึงแนวคิดแต่ละฝ่ายก่อนว่าใช้แนวคิดอะไร ถ้ามีแนวคิดที่แตกต่างกัน ไม่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ คำตอบย่อมไม่เหมือนกัน ชาวพุทธก็มีแนวคิดของตนเองตามหลักการทางพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้ได้วิเคราะห์ยกประเด็นต่าง ๆ เป็นแนวคิดไว้จำนวนมากที่ทำให้ผู้อ่านสามารถอธิบายได้เช่นกันว่า ควรที่จะสนับสนุนให้มีโทษประหารชีวิตหรือไม่ได้ ตลอดทั้งแนวคิดทั้งหลายที่ ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้หยิบยกนำมาแสดงนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี หนังสือเล่มนี้จึงนับได้ว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ควรแก่การศึกษาของสังคมส่วนรวมเพื่อเป็นการฝึกคิดให้เป็นคนมีเหตุผลก่อนพิจารณาตัดสินเรื่องใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

สมภาร พรมทา. (2544). *มรณยุติธรรม: ชาวพุทธควรคิดอย่างไรกับโทษประหารชีวิต*. โครงการ “หนังสือไฟฟ้า” อันดับที่ 5. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์วารสารปัญญา.